O typografickém citu

aneb Nedat se spoutat konvencemi
Nerozpakovat se použít zdravý rozum
Nebát se experimentovat

Tak především: Nejsem nijak hrdý na to, že si (opět) beru na paškál své oblíbené noviny, natož článek jedné z nejoblíbenějších redaktorek. Je snadné kritizovat deník, jehož sazba vzniká bůhvíjak (kdoví, že nejnovější redakční systémy ani nemusejí obsluhovat sazeči, nýbrž možná redaktoři či editoři »s rozšířenou působností«) a v uzávěrkovém stresu. Ani tentokrát mi ovšem nejde o pranýřování (někdy ojedinělého) typografického úletu, nýbrž na jeho příkladu o jakési zobecnění za účelem toho, aby se tak nadále nestávalo.

Oč jde? Komentářová stránka deníku má předpřipravenou šablonu pro zlom. To by snad vypozoroval i laik, kdyby si vedle sebe položil vytržené příslušné strany různých vydání. Takové »vzorové« stránky umožňují vyrobit lámací programy (QuarkXPress, InDesign…) a svým způsobem se dá se šablonami pracovat i ve Wordu, který ovládá přece úplně každý. Tolik pro představu.

Tentokrát však sazba, která napravo obtéká fotografii a popisek, vyšla ve dvou odstavcích po sobě velice nešikovně extrémně krátkými východovými řádky. Kus zlámané sazby je najednou strašlivě děravý. To na první pohled vidí i typografické nedochůdče. – Prosím, při výrobě deníku je stres a nakonec nikdo nehodlá na noviny klást nějak náročná grafická kritéria. K žádné tragédii nedošlo, to tak kdyby bylo zkomoleno jméno nějakého stranického papaláše, to by šéfredaktorovi drnčel telefon půl dne…

Přesto stačilo málo. Povznést se nad předzhotovenou šablonu, zamyslet se. Kdo by si dal tu práci, popsanou výše, a opravdu vedle sebe položil pár těchto stránek, zjistil by, že fotečky s popisky různých redaktorů jsou připraveny ve zlomu na stejném místě (a vymezený prostor se naplňuje textem). Tedy v případech, jaký dokumentuje ukázka, zkusit posunout obtokové prvky o řádek (dva) výš či níž a prozkoumat, jak bude potom obtékající text vypadat. Tak, jak jsem to učinil já v ukázce orámované zeleně.

Jistěže toto řešení nemusí být použitelné vždy a všude. Například třeba v záhlaví knižních kapitol, kde by stejné prvky měly skutečně zůstávat na stejných místech, bych podobné experimentování nedoporučil. Avšak zrovna v novinách či časopisech asi nesejde na řádku sem, řádku tam, zvláště když je odměnou lépe vypadající sazba.

MP • VIII/2009

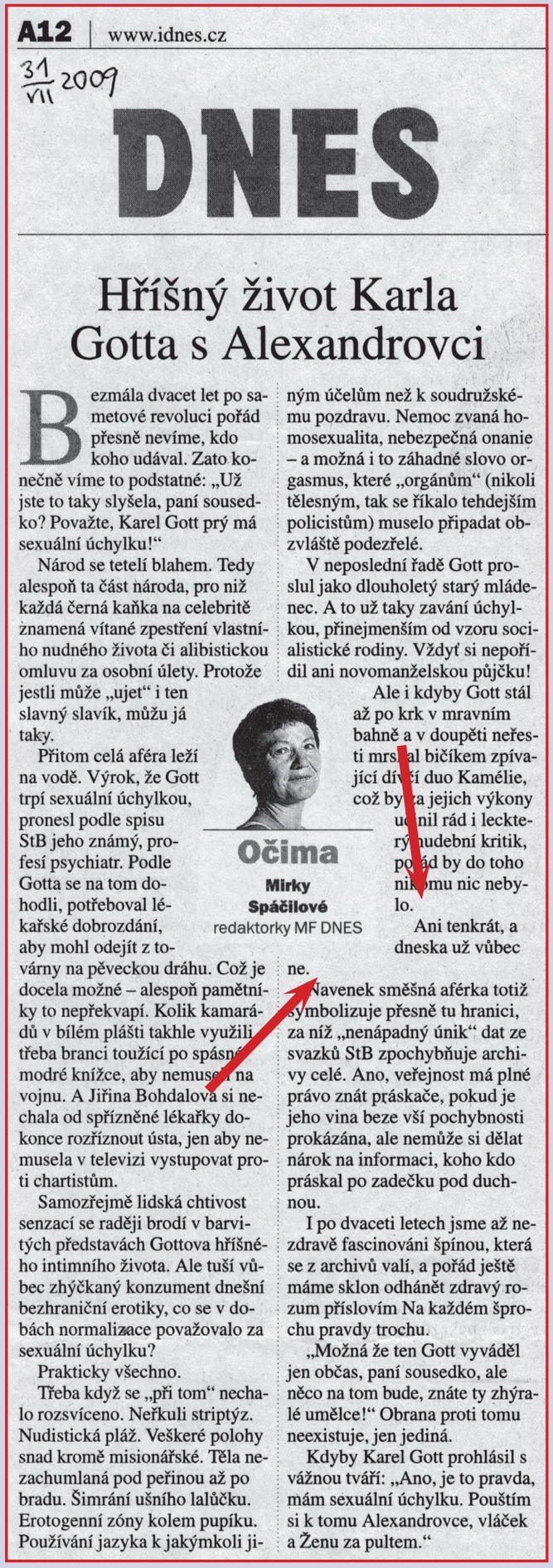

A12 | www.idnes.cz

31/VII 2009

DNES

Hříšný život Karla Gotta s Alexandrovci

Bezmála dvacet let po sametové revoluci pořád přesně nevíme, kdo koho udával. Zato konečně víme to podstatné: „Už jste to taky slyšela, paní sousedko? Považte, Karel Gott prý má sexuální úchylku!“

Národ se tetelí blahem. Tedy alespoň ta část národa, pro niž každá černá kaňka na celebritě znamená vítané zpestření vlastního nudného života či alibistickou omluvu za osobní úlety. Protože jestli může „ujet“ i ten slavný slavík, můžu já taky.

Přitom celá aféra leží na vodě. Výrok, že Gott trpí sexuální úchylkou, pronesl podle spisu StB jeho známý, profesí psychiatr. Podle Gotta se na tom dohodli, potřeboval lékařské dobrozdání, aby mohl odejít z továrny na pěveckou dráhu. Což je docela možné – alespoň pamětníky to nepřekvapí. Kolik kamarádů v bílém plášti takhle využili třeba branci toužící po spásné modré knížce, aby nemuseli na vojnu. A Jiřina Bohdalová si nechala od spřízněné lékařky dokonce rozříznout ústa, jen aby nemusela v televizi vystupovat proti chartistům.

Samozřejmě lidská chtivost senzací se raději brodí v barvitých představách Gottova hříšného intimního života. Ale tuší vůbec zhýčkaný konzument dnešní bezhraniční erotiky, co se v dobách normalizace považovalo za sexuální úchylku?

Prakticky všechno.

Třeba když se „při tom“ nechalo rozsvíceno. Neřkuli striptýz. Nudistická pláž. Veškeré polohy snad kromě misionářské. Těla nezachumlaná pod peřinou až po bradu. Šimrání ušního lalůčku. Erotogenní zóny kolem pupíku. Používání jazyka k jakýmkoli jiným účelům než k soudružskému pozdravu. Nemoc zvaná homosexualita, nebezpečná onanie – a možná i to záhadné slovo orgasmus, které „orgánům“ (nikoli tělesným, tak se říkalo tehdejším policistům) muselo připadat obzvláště podezřelé.

V neposlední řadě Gott proslul jako dlouholetý starý mládenec. A to už taky zavání úchylkou, přinejmenším od vzoru socialistické rodiny. Vždyť si nepořídil ani novomanželskou půjčku!

Ale i kdyby Gott stál až po krk v mravním bahně a v doupěti neřesti mrskal bičíkem zpívající dívčí duo Kamélie, což by za jejich výkony učinil rád i leckterý hudební kritik, pořád by do toho nikomu nic nebylo.

Ani tenkrát, a dneska už vůbec ne.

Navenek směšná aférka totiž symbolizuje přesně tu hranici, za níž „nenápadný únik“ dat ze svazků StB zpochybňuje archivy celé. Ano, veřejnost má plné právo znát práskače, pokud je jeho vina beze vší pochybnosti prokázána, ale nemůže si dělat nárok na informaci, koho kdo práskal po zadečku pod duchnou.

I po dvaceti letech jsme až nezdravě fascinováni špínou, která se z archivů valí, a pořád ještě máme sklon odhánět zdravý rozum příslovím Na každém šprochu pravdy trochu.

„Možná že ten Gott vyváděl jen občas, paní sousedko, ale něco na tom bude, znáte ty zhýralé umělce!“ Obrana proti tomu neexistuje, jen jediná.

Kdyby Karel Gott prohlásil s vážnou tváří: „Ano, je to pravda, mám sexuální úchylku. Pouštím si k tomu Alexandrovce, vláček a Ženu za pultem.“

Očima
Mirky Spáčilové
redaktorky MF DNES

◀ Vlevo, v červeném rámečku, je původní novinová sazba (se dvěma úseky označenými šipkami).

▼ Vpravo od ukázky (a tedy dole pod tímto textem) je moje rekonstrukce téhož textu s pokusem o snadné odstranění kritizované nešikovnosti zlomu.

K tomu postačilo posunutí obtokových objektů (fotky plus popisku) o jediný řádek výš. A překvapivě jsem tím ještě ve sloupcích ušetřil po jednom řádku…

Pokusy s posunem zmíněných objektů níž byly méně přesvědčivé – ale od toho je právě typograf, aby se nespokojil s výsledkem, který se mu nabízí, ale vyzkoušel varianty a vybral tu, která je v daném případě nejlepší.

Bezmála dvacet let po sametové revoluci pořád přesně nevíme, kdo koho udával. Zato konečně víme to podstatné: „Už jste to taky slyšela, paní sousedko? Považte, Karel Gott prý má sexuální úchylku!“

Národ se tetelí blahem. Tedy alespoň ta část národa, pro niž každá černá kaňka na celebritě znamená vítané zpestření vlastního nudného života či alibistickou omluvu za osobní úlety. Protože jestli může „ujet“ i ten slavný slavík, můžu já taky.

Přitom celá aféra leží na vodě. Výrok, že Gott trpí sexuální úchylkou, pronesl podle spisu StB jeho známý, profesí psychiatr. Podle Gotta se na tom dohodli, potřeboval lékařské dobrozdání, aby mohl odejít z továrny na pěveckou dráhu. Což je docela možné – alespoň pamětníky to nepřekvapí. Kolik kamarádů v bílém plášti takhle využili třeba branci toužící po spásné modré knížce, aby nemuseli na vojnu. A Jiřina Bohdalová si nechala od spřízněné lékařky dokonce rozříznout ústa, jen aby nemusela v televizi vystupovat proti chartistům.

Samozřejmě lidská chtivost senzací se raději brodí v barvitých představách Gottova hříšného intimního života. Ale tuší vůbec zhýčkaný konzument dnešní bezhraniční erotiky, co se v dobách normalizace považovalo za sexuální úchylku?

Prakticky všechno.

Třeba když se „při tom“ nechalo rozsvíceno. Neřkuli striptýz. Nudistická pláž. Veškeré polohy snad kromě misionářské. Těla nezachumlaná pod peřinou až po bradu. Šimrání ušního lalůčku. Erotogenní zóny kolem pupíku. Používání jazyka k jakýmkoli jiným účelům než k soudružskému pozdravu. Nemoc zvaná homosexualita, nebezpečná onanie – a možná i to záhadné slovo orgasmus, které „orgánům“ (nikoli tělesným, tak se říkalo tehdejším policistům) muselo připadat obzvláště podezřelé.

V neposlední řadě Gott proslul jako dlouholetý starý mládenec. A to už taky zavání úchylkou, přinejmenším od vzoru socialistické rodiny. Vždyť si nepořídil ani novomanželskou půjčku!

Ale i kdyby Gott stál až po krk v mravním bahně a v doupěti neřesti mrskal bičíkem zpívající dívčí duo Kamélie, což by za jejich výkony učinil rád i leckterý hudební kritik, pořád by do toho nikomu nic nebylo.

Ani tenkrát, a dneska už vůbec ne.

Navenek směšná aférka totiž symbolizuje přesně tu hranici, za níž „nenápadný únik“ dat ze svazků StB zpochybňuje archivy celé. Ano, veřejnost má plné právo znát práskače, pokud je jeho vina beze vší pochybnosti prokázána, ale nemůže si dělat nárok na informaci, koho kdo práskal po zadečku pod duchnou.

I po dvaceti letech jsme až nezdravě fascinováni špínou, která se z archivů valí, a pořád ještě máme sklon odhánět zdravý rozum příslovím Na každém šprochu pravdy trochu.

„Možná že ten Gott vyváděl jen občas, paní sousedko, ale něco na tom bude, znáte ty zhýralé umělce!“ Obrana proti tomu neexistuje, jen jediná.

Kdyby Karel Gott prohlásil s vážnou tváří: „Ano, je to pravda, mám sexuální úchylku. Pouštím si k tomu Alexandrovce, vláček a Ženu za pultem.“

Očima
Mirky Spáčilové
redaktorky MF DNES